

- ฉบับร่าง - มาตรการจัดการกับปัญหาโรค PED

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2550 ต่อเนื่องถึงเดือนมกราคม 2551 มีการระบาดของโรคท้องเสียติดต่อกันในสุกร (Porcine Epidemic Diarrhea; PED) เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ที่มีการเลี้ยงสุกรหนาแน่นของประเทศไทย

PED เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสในสกุล Corona virus มี 2 ไข้ คือ PED Type 1 และ Type 2 ทั้งสองไข้ไม่มีความแตกต่างทางลักษณะของไวรัส แต่ต่างกันที่ความรุนแรงของอาการ โดย Type 2 มีความรุนแรงคล้าย TGE พบ PED ได้ในสุกรทุกช่วงอายุที่ไม่มีภูมิคุ้มกัน หรือภูมิคุ้มกันไม่เพียงพอที่จะป้องกันโรคได้ ติดต่อกันโดยการกินอาหารและน้ำที่มีการปนเปื้อนมูลของสุกรที่ป่วยด้วยโรค PED หรือจากอุปกรณ์การเลี้ยง และรถขนส่งที่มีการปนเปื้อนมูลสุกร หรือจากการนำสุกรทดแทนที่มีการติดเชื้อเข้าในฝูง ระยะฟักตัวสั้นมากภายใน 1 วันหลังรับเชื้อก็สามารถเกิดอาการป่วยได้ อัตราการเกิดโรค PED อาจสูงถึง 100% และอาจจะมีความเสียหายเกิดขึ้นในลูกสุกรตุนมสูงถึง 98-100 % จากอาการท้องเสียรุนแรง ถ่ายเหลวเป็นน้ำสีเหลืองแกมเขียว ร่วมกับการอาเจียน ผอมโทรม และช็อกตาย เพราะเกิดสภาวะที่ร่างกายขาดน้ำรุนแรง ลูกสุกรตุนมที่เหลือรอดจากการป่วยด้วยโรค PED จะมีลักษณะแคระแกรน สำหรับสุกรขุนอาจจะมี ความเสียหายไม่มากนัก เพียง 1-3 % ด้วยอาการถ่ายเหลวเป็นน้ำสีด่างแกมเขียว ส่วนในแม่สุกรจะแสดงอาการท้องเสีย ถ่ายเหลวเป็นน้ำสีสลับตัวกันไปจนครบหมดทุกตัวในฝูง แม่สุกรในโรงเรือนคลอดจะมีลักษณะนมแห้ง ไม่มีน้ำนม ซึ่งจะยังเป็นการช่วยเร่งให้ลูกสุกรตุนมเสียหายมากขึ้นและเร็วขึ้น และอาจพบการแท้งในแม่สุกรได้ในบางฟาร์ม ดังนั้นเมื่อพบว่าสุกรในฟาร์มเกิดปัญหาท้องเสียรุนแรงและมีการอาเจียนร่วมด้วย จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจวินิจฉัยโรคเพื่อยืนยันว่าเป็นโรค PED ด้วยการส่งตัวอย่างมูลของสุกรป่วย หรือตัวลูกสุกรป่วย หรือลำไส้เล็กของสุกรที่ป่วยไปตรวจแยกเชื้อไวรัสทางห้องปฏิบัติการ เช่น วินิจฉัยด้วยวิธี Multiplex RT PCR การเพาะเชื้อไวรัส หรือกระบวนการทางจุลพยาธิวิทยา เพื่อให้เกิดความแน่ชัดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากไวรัสนี้ เพื่อที่จะได้ดำเนินการวางมาตรการแก้ไขปัญหภายในฟาร์มได้อย่างถูกต้อง

แนวทางการควบคุมโรค PED ในกรณีที่เกิดโรคขึ้นในฟาร์ม

1. รีบส่งตัวอย่างมูลสุกร หรือสุกรป่วย เพื่อยืนยันว่าเป็นโรค PED
2. ให้การรักษาตามอาการกับลูกสุกรตุนม เช่น ให้สารน้ำอิเล็กโทรไลต์ และน้ำตาลเด็กโดรส ในรูปปรอกปากตัวละ 50-100 ซีซี และละลายน้ำใส่ในอุปกรณ์ให้น้ำของลูกสุกรในคอกคลอดไว้ให้ลูกสุกรกินทั้งวัน เพื่อชดเชยภาวะสูญเสีย น้ำ และพลังงานของร่างกาย ร่วมกับการให้ยาปฏิชีวนะในรูปป้อนปากและฉีด เพื่อป้องกันการติดเชื้อแบคทีเรียแทรกซ้อน
3. แม่สุกรในโรงเรือนคลอดที่ป่วยด้วยโรค PED ให้ฉีดยาลดไขในวันแรก และฉีดยาปฏิชีวนะติดต่อกัน 3 วัน เพื่อป้องกันปัญหานมแห้ง ไม่มีน้ำนม
4. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับแม่สุกรทั้งฝูง (สุกรทดแทนและแม่สุกรทุกตัวที่มีในฟาร์ม) ขออย่า!!! ต้องทำให้แม่สุกรทุกตัวที่มีอยู่ในฟาร์มติดเชื้อในระยะเวลายันสั้น โดยการสับลำไส้เล็กของลูกสุกรตุนมที่ป่วยในคอกคลอด หรือใช้มูลของลูกสุกรที่ป่วยมาผสมกับน้ำสะอาดที่ไม่มีคลอรีนซึ่งมียาปฏิชีวนะผสมอยู่ แล้วนำมาตักป้อนในอาหารให้สุกรทดแทนและแม่สุกรกินครั้งเดียว และต้องให้สุกรทดแทนและแม่สุกรที่มีอยู่ในฟาร์มได้กินไส้สับครบทุกตัวภายใน 3-5 วัน เพื่อให้สุกรทดแทนและแม่สุกรทุกตัวเกิดการท้องเสีย และหายจากการท้องเสียก่อนขึ้นคลอด แม่สุกรก็จะมีภูมิคุ้มโรค PED ที่จะถ่ายทอดไปให้กับลูกสุกรผ่านทางนม น้ำเหลือง ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับลูกสุกรตุนม ถ้าให้เฉพาะแม่สุกรใกล้คลอดกินไส้สับ ปัญหา PED ก็จะกลับมาใหม่อีกในฟาร์ม เพราะพอแม่สุกรส่วนที่ไม่ได้กินไส้สับเข้าคลอดก็จะเกิดปัญหา PED ขึ้นมาใหม่อีก ทำให้ฟาร์มต้องอยู่ในสภาวะที่มีปัญหา PED แบบเป็นๆ หายๆ อยู่ตลอดเวลา สำหรับในพ่อพันธุ์ถ้าให้กินไส้สับด้วยจะมีปัญหาเรื่องน้ำเชื้อ ต้องระวังให้มากๆ ไม่ควรให้พ่อพันธุ์กินไส้สับ นอกจากหลีกเลี่ยงไม่ได้จริงๆ คือ เกิดโรค PED ขึ้นในพ่อพันธุ์ด้วย

ตัวอย่างการสร้างภูมิคุ้มโรค PED ให้แม่สุกรอุมท้อง โดยปฏิบัติดังนี้

1. ใช้มูลหรือลำไส้เล็กของลูกสุกรตุนมที่ป่วยในคอกคลอด 3-5 ตัว ซึ่งต้องแน่ใจว่าไม่มีปัญหาแทรกซ้อนของ coccidiosis, salmonellosis และ E.coli มาสับ
2. นำมูลหรือลำไส้เล็กที่สับแล้วมาผสมกับน้ำสะอาดที่ไม่มีคลอรีนในปริมาณ 1 ลิตร ซึ่งมียาปฏิชีวนะ เช่น Neomycin 5 กรัม หรือ Colistin 10 กรัม ผสมอยู่
3. นำสารละลายในข้อ 2 ปริมาณ 15-20 ซีซี/ตัว ตักป้อนในอาหารในให้สุกรทดแทนและแม่สุกรกินครั้งเดียว และต้องให้ครบทุกตัวภายใน 3-5 วัน

แนวทางการปฏิบัติงานในฟาร์มเพื่อป้องกันโรค PED

เนื่องจากโรค PED เกิดจากเชื้อไวรัส จึงไม่มียาที่จะใช้รักษาโรคนี้โดยเฉพาะ ดังนั้นการป้องกันโรค PED จึงจำเป็นต้องต้องใช้วิธีการเข้มงวดกับระบบการป้องกันโรคของฟาร์ม เช่น

1. ควรเตรียมแขกชั่วคราวให้ใช้มาตรการเหมือนกับการป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรปฏิบัติดังนี้
 - ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าหรือใช้เสื้อคลุมทับใส่หมวกคลุมผมและเปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าฟาร์ม
 - ต้องล้างเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อ*บริเวณหน้าโรงเรือนและล้างมือให้สะอาดก่อนเข้าไปในโรงเรือน

2. รถทุกชนิดที่จะเข้าฟาร์ม
 - ต้องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อให้ทั่วคันโดยเฉพาะในส่วนล้อรถ
3. คนงานและอุปกรณ์ภายในฟาร์ม
 - ต้องควบคุมคนงานและอุปกรณ์ที่ใช้ภายในโรงเรือนตลอดไม่ให้ปะปนกับสวนผลิตอื่นๆ (โรงเรือนปลอดเป็นจุดเสี่ยงที่สุดของฟาร์ม) อย่างน้อยให้ได้ 3-4 สัปดาห์
4. การจับสุกรขาย
 - ต้องล้างและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรงเรือนขายสุกรทุกครั้งหลังการขายสุกรเสร็จสิ้น
5. การทดแทนสุกร
 - ต้องกักสุกรทดแทนในโรงเรือนกักนานอย่างน้อย 2 สัปดาห์ก่อนที่จะนำเข้าฟาร์ม เพราะสุกรที่มีการป่วยด้วยโรค PED จะปล่อยเชื้อไวรัสไม่เกิน 2 สัปดาห์

หมายเหตุ: * ยาฆ่าเชื้อที่แนะนำ คือ **Iodine, Chlorine, Phenolic** และ **Peroxide**